

Allmennmedisinsk forskningsenhet i Bergen

Årsmelding 2019

Allmennmedisinsk forskningsenhet, NORCE

Kst. forskningsleder Inger Haukenes /

Stein Nilsen

Besøksadresse: Kalfarveien 31, 5018 Bergen

Postadresse: Postboks 7810, 5020 Bergen

Telefon: +47 56107268

www.norceresearch.no/AFE

Forsidebilde: Fotograf KA Wensaas

Bildet er fra: Strategiseminar for AFE høsten 2019

Andre bilder: Privat

Allmennmedisinsk forskningsenhet i Bergen

Allmennmedisinsk forskningsenhet i Bergen har også i 2019 hatt et godt arbeidsår og stor aktivitet.

Vi har knyttet til oss flere nye stipendiater det siste året, og to stipendiater med faglig tilknytning til vår enhet har forsvart sine doktorgradsarbeider. Sverre Litleskare har studert sykdomsplager 10 år etter Giardia-utbruddet i Bergen i 2004, og Kathy Møen har studert effekten av et målrettet tiltak for å få innvandrerkvinner til å delta i cytologiscreening.

Et av hovedprosjektene i AFE dette året omhandler helsetjenester ved depresjon, og dette arbeidet har dominert enhetens aktivitet i 2019, med blant annet tre ph.d.-stipendiater. Forskningsgruppen for infeksjonssykdommer fikk nye utfordringer i forbindelse med at vår nabokommune Askøy fikk et stort utbrudd av Campylobacter-gastroenteritt i mai. Gruppen var raskt ute med å etablere et nytt prosjekt for å kunne studere sykdomsutviklingen både på kort og lang sikt allerede fra utbruddets start.

Arbeidet med å etablere forskningsnettverket PraksisNett har vært en sentral oppgave også i 2019. PraksisNett Vest har i løpet av året inngått kontrakter med 30 fastlegepraksiser over hele Vestlandet som skal bidra med rekruttering av pasienter til

klinisk forskning. Vi har innledet samarbeid med flere forskningsgrupper som ønsker å bruke nettverket, og er nå klar til å starte de første studiene i nettverkets regi. PraksisNett er et nasjonalt prosjekt som drives i fellesskap med de øvrige de allmennmedisinske forskningsenhetene i Oslo, Trondheim og Tromsø. Disse fire enhetene samarbeider også om å drifte forskerskolen for allmennleger i ph.d.-utdanning (NAFALM). Forskerskolen er en helt nødvendig forutsetning for å kunne bringe fram en ny generasjon av forskere i norsk allmennmedisin

Årsmeldingen for 2019, sammen med nettsiden <https://www.norceresearch.no/allmennmedisinsk-forskningsenhet> gir et fylldig innblikk i aktiviteten ved AFE Bergen.

God lesning!

*Inger Haukenes
kst. forskningsleder
fra januar 2019*

*Stein Nilsen
kst. forskningsleder
fra september 2019*

Innhold

Allmennmedisinsk forskningsenhet i Bergen	3
Innhold.....	3
Bakgrunn	5
Fagmiljø.....	6
Finansiering.....	9
Disputaser.....	9
Forskningsprosjekter	12
Publikasjoner AFE Bergen.....	23
Vitenskapelige konferanser.....	23
AFE i media.....	33
Verv og nettverk.....	35
Samarbeidspartnere.....	38

Bakgrunn

Med finansiering fra Helsedirektoratet ble det i 2006 opprettet allmennmedisinske forskningsenheter i Tromsø, Trondheim, Oslo og Bergen. Forskningsenhetene ble samlokalisert med de allmennmedisinske universitetsmiljøene; i Bergen ble AFE lagt til Unifob AS (nåværende NORCE, som er et flerfaglig forskningsinstitutt med 1000 ansatte). Bakgrunnen var behovet for en egen satsing på allmennmedisinsk forskning, ut fra en erkjennelse av at allmennmedisinen har mange særegne kunnskapsmessige behov og utfordringer som ikke forskning fra spesialisthelsetjeneste kan dekke.

Faglig samarbeider vi også tett med Universitetet i Bergen, Institutt for global helse og samfunnsmedisin (IGS). Vi er samlokalisert med Fagområde allmennmedisin (FAM), der vi tar del i faglige aktiviteter. Flere av AFEs seniorforskere er også formelt tilknyttet IGS, med blant annet veiledning av ph.d.-stipendiater og undervisning av medisinstudenter.

AFE Bergen deltar aktivt i forskningssamarbeid på mange fronter. Mange av forskningsprosjektene våre er resultat av samarbeid lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Dette fremgår under beskrivelsen av de enkelte prosjektene. AFEs forskere deltar også i internasjonale fora, og er engasjert i samarbeidsprosjekter med forskere blant annet i Canada, Etiopia, Danmark, Nederland, Storbritannia og Sverige.

Kalfarveien 31 (foto er lånt av Daymyo)

Fagmiljø

For leger som skal drive med forskning, er det viktig å kunne tilpasse forskningen til arbeidsoppgaver i sitt kliniske virke, samtidig som de skal ha framdrift i forskningen. Mange av AFEs forskere har derfor skiftende stillingsstørrelser og tilknytningsforhold. De fleste arbeider som leger i fastlegepraksis eller ved sykehjem i tillegg til forskning. Seniorforskerne har veiledningsoppgaver også for andre enn stipendiater knyttet til AFE Bergen.

Arbeidsinnsatsen i AFE i 2019 var fordelt slik:

- Seniorforskere (forsker I og II): 4,2 årsverk (hvorav 1,8 lønnet av AFE-rammen)
- Forsker (forsker III): 0,4 årsverk (hvorav 0,4 lønnet av AFE-rammen)
- Stipendiater: 1,9 årsverk (hvorav 0,1 lønnet av AFE-rammen)
- Administrativt ansatte: 1,2 årsverk (lønnet 0,5 av AFE-rammen)

Bakerst fra venstre: Norman Anderssen, Sharline Riiser, Anneli Hansen, Ingjerd Jøssang, Valborg Baste, Sabine Ruths Sverre Litleskare, Heidi Kjølstad og Silje Mæland

Midten fra venstre: Sara Tahir, Ina Grung, Guri Rørtveit, Stefan Hjørleifsson og Kristian Jansen

Foran fra venstre: Knut-Arne Wensaas (foto), Kathy A Møen, Stein Nilsen og Knut Erik Emberland

Personer tilknyttet AFE Bergen i hel- eller deltidstillinger (2019):

Navn	Stilling ved AFE	Stillings- brøk (%)	Finansiering	Annen stilling
<i>Vitenskapelig ansatte</i>				
Inger Haukenes	Kst. forskningsleder (til 31.8.19), forsker II	50	NFR og AFE	1.amanuensis UiB
Stein Nilsen	Leder PraksisNett /kst. forskningsleder AFE (fra 1.9.19), forsker II	60	NFR og AFE	Overlege NAV
Sabine Ruths	Forsker I	50	AFE, NFR og EU	Professor UiB
Kirsti Malterud	Forsker I (til 31.8.19)	75	AFE og Den norske legeforenings fond for kvalitetsforbedring og pasientsikkerhet.	Københavns Universitet
Sverre Litleskare	Forsker II (fra 1.9.19)	50	AFE	Fastlege
Kathy A Møen	Forsker III (fra 1.8.19) / forsker II (fra 29.11.19)	50	AFE	Sykehjemslege
Knut-Arne Wensaas	Forsker II	20	AFE	Fastlege
Valborg Baste	Ph.d., statistiker	40	NFR	Høyskolen på Vestlandet
Stefan Hjørleifsson	Forsker II	30	NFR	1.amanuensis UiB, fastlege
Guri Rørtveit	Forsker I	20	AFE	Instituttleder, professor UiB
Norman Andersen	Forsker I	20	NFR og AFE	Professor UiB
Tone Smith-Sivertsen	Forsker I	10	NFR	Haukeland universitetssykehus
Silje Mæland	Forsker II	20	AFE	1.amanuensis UiB og høyskolen på Vestlandet
Kristian Jansen	Forsker II	10	AFE	Sykehjemslege
Øystein Hetlevik	Forsker I	10	AFE	1.amanuensis UiB
<i>Stipendiater</i>				
Sverre Litleskare	Ph.d.-kandidat (til 22.8.19)	50	UiB	Fastlege
Kathy A Møen	Ph.d.-kandidat (til 28.11.19)	50	UiB	Sykehjemslege
Knut Erik Emberland	Ph.d.-kandidat	50	UiB	
Gunnhild S. Hunskaar	Ph.d.-kandidat	50	Helse Bergen	Haukeland universitetssykehus
Sara Tahir	Ph.d.-kandidat (fra 1.5.19)	100	NFR	
Heidi K Kjølstad	Ph.d.-kandidat (fra 1.8.19)	100	NFR	
Ingjerd Jøssang	Ph.d.-kandidat (fra 1.9.19)	50	AMFF	Fastlege
Sharline Riiser	Ph.d.-kandidat (fra 1.12.19)	50	AMFF	Praksiskoordinator UiB og fastlege
Ina Grung	Forsker III (fra 1.10.19)	20	AFE	
Tjakko Blaauw	Forsker III (fra 1.10.19)	20	AFE	Fastlege

<i>Administrativ ansatt</i>				
Nina Lunde	Seniorkonsulent /koordinator	100	AFE og NFR	
Gro Holmelid	Praksis-fasilitator	50	NFR og AFE	
<i>Faglig tilknyttet</i>				
Anneli Hansen	Stipendiat	50	Allmennpraktikerstipend (AFU)	Fastlege
Ina Grung	Stipendiat	20	Allmennpraktikerstipend (AFU)	Fastlege
Lars Haugom	Stipendiat	20	Allmennpraktikerstipend (AFU)	Fastlege
Inga Marthe Grønseth	Stipendiat		Allmennpraktikerstipend (AFU)	Fastlege
Kristina Riis Iden	Ph.d.			Fastlege
Torgeir Gilje Lid	Ph.d.			Forsker KORFOR
Anette Fosse	Ph.d.			Leder NSDM

Finansiering

Helsedirektoratets rammebevilgning utgjør en viktig basis for AFE Bergen. Rammebevilgningen brukes til å styrke og videreutvikle AFE Bergen som infrastruktur for allmennmedisinsk forskning. Gjennom aktiv prosjektsøking har AFE Bergen mange eksternt finansierte prosjekter, og i 2019 utgjorde ekstern finansiering hele 66% av vårt totale budsjett.

To av våre store prosjekter (Depresjonsprosjektet og Praksisnett) er finansiert av Norges Forskningsråd (NFR), og dette utgjør hoveddelen av disse eksterne midlene. I tillegg får vi midler til flere ph.d-prosjekter fra Allmennmedisinsk forskningsfond (AMFF) ved Den norske legeforening. Legeforeningen tildeler også korttidsstipend (allmennpraktikerstipend) fra Allmennmedisinsk forskningsutvalg (AFU). AFU-stipend gir oppstartmidler til mange av våre stipendiater til å starte sitt forskningsarbeid før de har fått annen finansiering. I tillegg har AFE Bergen, som del av NORCE, mottatt basisfinansiering fra NFR til strategiske satsninger.

Et ph.d-prosjekt om infeksjoner i primærhelsetjenesten som er ledet av AFE-forskere, men finansiert regnskapsført av UiB (stipendiatene er ansatt ved UiB), er ikke med i oversikten. Den faglige aktiviteten i AFE er altså noe større enn det som gjenspeiles i dette regnskapet.

Forskningsmidler brukt ved Allmennmedisinsk forskningsenhet i Bergen i 2019

Bevilgning fra Helsedirektoratet (over statsbudsjettet)	4 200 000
Ekstern finansiering	
Allmennmedisinsk forskningsfond	195 000
Forskningsrådet (prosjekter, basisbevilgning)	6 852 002
Legeforeningens kvalitetssikringsfond	600 000
Universitet i Bergen	468
Universitet i Oslo	185 820
EU (Horizon2020)	208 220
Totalt	8 093 233

Disputaser

To kandidater fra AFE Bergen disputerte for ph.d.-graden ved Universitetet i Bergen i 2019.

Komplikasjoner lang tid etter Giardia-utbrotet i Bergen i 2014

Sverre Litleskare disputerte 22. august 2019 for ph.d.-graden ved Universitetet i Bergen med avhandlingen «Long-term complications following an outbreak of giardiasis».

I 2004 vart Svartediket forureina med parasitten Giardia lamblia. Svartediket forsyner store delar av Bergen sentrum med drikkevatt, og kanskje så mange som 5000 personar vart sjuke med mageinfeksjon med parasitten. Mange av pasientane som vart råka av Giardia-smitte i Bergen i 2004 hadde komplikasjonar så lenge som ti år seinare. Doktorgradsavhandlinga og dei tre studiane som inngår i denne bidreg til auka forståing av sokalla medisinsk uforklarte plager.

Litleskare og medarbeidarar fann at å ha gjennomgått infeksjon hadde samanheng med opplevd matintoleranse tre år seinare. Vidare fann ein at 43% med tidlegare infeksjon hadde mageplager sams med irritabel tarmsyndrom ti år seinare, medan 14% blant dei som ikkje var smitta hadde slike plager. Det vart også spurt om kronisk utmatting, ein relativt vanleg tilstand i befolkninga (som ikkje må forvekslast med diagnosen kronisk utmattelsessyndrom). Her var tala 26% blant dei med gjennomgått infeksjon og 11% blant dei utan. Førekkomsten av irritabel tarmsyndrom var stabil frå seks til ti år blant dei med gjennomgått infeksjon, medan den sank for kronisk utmatting. Hjø gruppa utan gjennomgått infeksjon var førekkomsten av

begge tilstandar uendra i perioden. Personar med gjennomgått infeksjon hadde noko lågare livskvalitet enn dei utan, ti år seinare. Det såg ut til at den lågare livskvaliteten i stor grad var forklart av samtidig førekomst av irritabel tarmsyndrom og spesielt kronisk utmatting.

Prosjektet har vore finansiert med midlar frå Bergen Kommune, Allmennmedisinsk Forskningsutval og Allmennmedisinsk Forskningsfond.

Doktorgradsarbeidet utgår frå AFE Bergen og Forskningsgruppe for Allmennmedisin, Institutt for global helse og samfunnsmedisin, UiB. Professor Guri Rørtveit var hovudrettleiar, og seniorforskar Knut-Arne Wensaas var medrettleiar.

Sverre Litleskare med rettleiarar, opponentar og disputasleiar

Livmorhalsscreening blant innvandrerkvinner i Norge- utfordringer, muligheter og resultatet av en randomisert kontrollert studie

Kathy Ainul Møen disputerte 28. november 2019 for ph.d.-graden ved Universitetet i Bergen med avhandlingen «Cervical cancer screening among immigrants in Norway».

Tidligere studier fra andre land har vist at innvandrerkvinner i vestlige land har lavere oppmøte til livmorhalsscreening enn kvinner som ikke er innvandrere. Samtidig har noen grupper innvandrerkvinner høyere sannsynlighet for å utvikle livmorhalskreft. Det var tre studier i Møens avhandling, inkludert en randomisert kontrollert studie.

For å kartlegge innvandreres deltakelse i livmorhalsscreeningen i Norge, gjorde Møen og medarbeidere en registerstudie som viste lavere deltakelse i screeningen blant innvandrere.

Den andre studien undersøkte helsepersonells perspektiv på livmorhalsscreening blant innvandrerkvinner. Møen og medarbeidere holdt tre fokusgrupper og fire intervjuer i Oslo blant fastleger, gynekologer og jordmødre, og utviklet en intervensjon basert på funnene.

Bergen ble delt inn i 20 geografiske områder som ble randomisert til intervensjon og kontroll områder. Intervensjonen blant fastleger inneholdt tre komponenter: 1) et kort seminar på legekantorene i lunsjen om viktigheten av å spørre innvandrerkvinner om livmorhalsprøve og gi informasjon, 2) en plakat på ventetrommene på legekantorene

med beskjen «you can prevent cervical cancer with a simple test; make an appointment with your doctor today» på somali, urdu, polsk og engelsk, og 3) en musematte til legene med samme beskjed.

Evalueringen av intervensjonen ble gjort viste en absolutt effekt 2,6 med en konfidensintervall mellom 1.1 og 4.0 etter justering for screening ved intervensjonsstart (baseline). Intervensjonen økte oppmøte spesielt blant kvinner fra Polen, Pakistan og Somalia.

Hovedveileder var Esperanza Diaz og medveileder Bernadette Kumar. Avhandlingen går ut fra Institutt for global helse og samfunnsmedisin, Universitetet i Bergen, i samarbeid med Enhet for migrasjon og helse, Folkehelseinstituttet i Oslo. Prosjektet ble finansiert av Kreftforeningen.

Kathy Ainul Møen med veiledere, opponenter, komitéleder og disputasleder

Forskningsprosjekter

AFE Bergen arbeider med temaer som har relevans for allmennleger i deres daglige arbeid. Allmennlegen har det første møtet med mennesker med alle typer sykdommer og plager. Mer og oppdatert kunnskap er svært viktig for å kunne møte pasientene. En stor del av våre forskningsaktiviteter handler om pasienter med kroniske sykdommer der allmennlegen har hoved-ansvaret for diagnostikk, behandling, oppfølging og forebygging. Vi bruker ulike metodologiske tilnærminger avhengig av prosjektets mål, slik som intervensjonsstudier, epidemiologiske metoder og kvalitative metoder. Mange av prosjektene er basert på tverrfaglig samarbeid, og de fleste er eksternt finansierte.

Sentrale forskningsområder

- Depresjon i allmennpraksis
- Infeksjoner i primærhelsetjenesten
- Helsetjenesteforskning i førstelinjen
- Sårbare grupper

Sentrale satsningsområder

- Forskningsnettverk i primærhelsetjenesten
- Nasjonal forskerskole i allmennmedisin

Andre prosjekter

- Kvalitative metoder
- Artikkelkompaniet

Sentrale forskningsområder

Depresjon i allmennpraksis

The Norwegian GP-DEP Study.

Depresjon er en samfunnsutfordring i Norge og globalt. Tilstanden krever personsentrerte og koordinerte helsetjenester, og fastlegen spiller en nøkkelrolle i det samlede tjenestetilbudet. Vi forsker på variasjon i helsetjenester og pasientforløp for pasienter med depresjon, innen rammen av fastlegeordningen. Sentralt står også pasienters og faggruppers erfaringer med helsehjelpen. Formålet er å få kunnskap som kan bidra til at helsetjenestetilbudet for denne pasientgruppen bedres.

Hovedprosjektet «The regular general practitioner scheme: integrated and equitable pathways of depression care, facilitating work participation» er finansiert av Norges forskningsråd.

Prosjektet følger to hovedspor

- I. Registerstudier der vi undersøker hvorvidt fastlegeordningen bidrar til likeverdige helsetjenester til pasienter med depresjon, og hvorvidt tjenestene fremmer arbeidsdeltakelse for pasientgruppen på tvers av kjønn, alder og sosioøkonomisk status. Den empiriske basis for undersøkelsene er koblete data fra nasjonale helse-, befolknings-, utdannings- og trygderegistre.
- II. Studier der vi undersøker faktorer som fremmer eller hemmer koordinerte helsetjenester til pasienter med depresjon, der fastlegens tjenester står i sentrum. Gjennom diskusjoner i fokusgrupper og intervjuer med sentrale brukere, samt en spørreundersøkelse til fastleger vil vi få innsikt i prosessene rundt integrerte og koordinerte helsetjenester.

Følgende studier inngår i hovedprosjektet:

Legemiddelbehandling og oppfølging av depresjon i allmennpraksis

Ph.d.-kandidat: Anneli Borge Hansen.

Veiledere: Sabine Ruths, Valborg Baste og Øystein Hetlevik.

Finansiering: Allmennmedisinsk forskningsutvalg (2019) og Allmennmedisinsk forskningsfond (2020).

Overordnet mål er å generere kunnskap om variasjon i fastlegers legemiddelbehandling og oppfølging av pasienter med depresjon som kan bidra til likeverdig depresjonsomsorg. Vi gjennomfører 3 forløpsstudier basert på koblete data fra nasjonale registre:

1. Er det en sammenheng mellom pasientens utdanningsnivå og fastlegens legemiddelbehandling ved depresjon?
2. Er det en sammenheng mellom pasienters sosioøkonomiske status og fastlegers oppfølging etter oppstart av medikamentell behandling for depresjon?
3. Er depresjonsomsorg i allmennpraksis ulik i Norge og Nederland?

Status: studie 1 er påbegynt i 2019, artikkelskriving pågår.

Depresjonsomsorg i allmennpraksis: pasientforløp, variasjon og fastlegeordningens premisser

Ph.d.-kandidat: Sharline Riiser.

Veiledere: Sabine Ruths, Inger Haukenes, Valborg Baste og Tone Smith Sivertsen.

Overordnede mål er å utvikle ny kunnskap om pasientforløp og variasjon i fastlegens depresjonsomsorg, og hvorvidt faktorer i fastlegeordningens påvirker tjenestetilbudet.

Finansiering: Allmennmedisinsk forskningsutvalg (2019) og Allmennmedisinsk forskningsfond (2020-).

Vi gjennomfører 3 forløpsstudier basert på koblete data fra nasjonale registre:

1. Er det en sammenheng mellom pasientens kjønn og utdanningsnivå, og

fastlegens depresjonsomsorg i en kohort med sykemeldte arbeidstakere?

1. Er det en sammenheng mellom organisatoriske forhold ved Fastlegeordningen og fastlegers depresjonsomsorg?
2. Hvordan ser behandlingsforløp ut for deprimerte pasienter, gjennom primær- og spesialisthelsetjenesten?

Status: studie 1 er påbegynt i 2019, artikkelskriving pågår.

Samhandling i depresjonsomsorg: aspekter som fremmer og hemmer arbeidsdeltakelse hos personer med depresjon

Ph.d.-kandidat: Heidi Marie Kirkeng Kjølstad.

Veiledere: Inger Haukenes, Sabine Ruths, Norman Anderssen og Valborg Baste

Finansiering: NFR (2019 til 2022).

Overordnet mål er å generere kunnskap om hvordan samhandling mellom allmennleger, spesialister, NAV og arbeidsgiver kan bidra til å fremme og/eller hemme arbeidsdeltakelse hos personer med depresjon.

Vi gjennomfører 3 studier:

1. Hvordan blir pasienter med symptomer på depresjon møtt og hjulpet i primærhelsetjenesten? Fokusgrupper med fastleger og andre hjelpere.
2. Dialogmøte 2: I hvilken grad bidrar møtet mellom den sykemeldte, fastlegen og NAV til arbeidsdeltakelse hos langtidssykemeldte personer med depresjon. En longitudinell registerbasert studie.
3. Variasjon i pasientforløp: en undersøkelse av sammenhengen mellom pasientforløp i primærhelsetjenesten og vedvarende arbeidsdeltakelse hos personer med depresjon. En forløpsstudie basert på koblete registerdata.

Status: Studie 1 ble planlagt i 2019, datainnsamling pågår.

Unge marginaliserte pasienter med depresjon i allmennpraksis

Ph.d.-kandidat: Sara Tahir.

Veiledere: Stefán Hjörleifsson, Benedicte Carlsen, Norman Anderssen, Øystein Hetlevik.

Finansiering: NFR (2019 til 2022).

Overordnet mål er å innhente erfaring og generere kunnskap om koordinerte helsetjenester for marginaliserte unge med depresjon.

Vi gjennomfører 3 studier.

1. Unge marginaliserte personer med depresjon: erfaringer med fastlegens behandlingstilbud. Kvalitative dybdeintervjuer.
2. Hva kan bidra til å fremme og hemme fastlegens koordinering av depresjonsomsorg for unge marginaliserte personer med depresjon. Kvalitative dybdeintervjuer.
3. Sammenheng mellom pasientforløp hos unge marginaliserte personer med depresjon, og deltakelse i arbeidslivet. En longitudinell register-basert studie.

Status: studie 1 er forberedt i 2019.

Hvordan blir pasienter med symptomer på depresjon møtt og hjulpet i primærhelsetjenesten?

AFU-stipendiat: Ina Grung

Veiledere: Stefán Hjörleifsson og Norman Anderssen

Finansiering: Allmennmedisinsk forskningsutvalg (2018-2019).

Formål er å analysere pasienters erfaringer med hjelpen de får hos fastlegen. En nettbasert kvalitativ spørreundersøkelse.

Status: artikkelskriving pågår.

Vi har oppnevnt en brukergruppe for hovedprosjektet, med representanter fra pasientorganisasjon Mental Helse, ulike helseprofesjoner, kommune og NAV. Brukergruppen har en viktig rolle i

planlegging og gjennomføring av prosjektet samt i formidling av resultatene.

Prosjektleder: Sabine Ruths.

Prosjektdeltakere: Inger Haukenes, Stefan Hjörleifsson, Norman Anderssen, Valborg Baste, Øystein Hetlevik, Tone Smith-Sivertsen, Benedicte Carlsen, Berit Bringedal, Heidi Marie Kjølstad, Sara Tahir, Anneli Hansen, Sharline Riiser og Ina Grung.

Publikasjon i 2019:

Hetlevik Ø, Garre-Fivelsdal G, Bjorvatn B, Hjörleifsson S, Ruths S. Patient-reported depression treatment and future treatment preferences: an observational study in general practice. *Fam Pract.* 2019 Nov 18;36(6):771-777. doi: 10.1093/fampra/cmz026.

Infeksjoner i primærhelsetjenesten

Infeksjoner er en vanlig årsak til at befolkningen søker fastlege og legevakt, spesielt i forbindelse med epidemier. God diagnostikk og behandling er spesielt viktig ettersom antibiotikaresistens er et økende problem både globalt og nasjonalt. Det er et mål å redusere det totale antibiotikaforbruket i Norge og dette må først og fremst skje i primærhelsetjenesten hvor 85 % av all antibiotika til mennesker forskrives.

AFE Bergen har tidligere hatt flere prosjekter om influensa, brennkopper og mage-tarm-infeksjoner. Etter et stort utbrudd i Bergen i 2004 med diaré-sykdom på grunn av parasitten *Giardia lamblia* har vi i samarbeid med forskere og leger ved Universitetet i Bergen og Haukeland Universitetssykehus gjennomført flere forskningsprosjekter knyttet til selve utbruddet og senvirkninger hos pasienter, noe som har resultert i flere doktorgrader. Vi har fortsatt pågående

prosjekter knyttet til *Giardia*-utbruddet, men også andre infeksjons-prosjekter.

Langtidssymptomer etter *Giardia*-infeksjon

Hausten 2004 vart ei av dei viktigaste kjeldene for drikkevatt til Bergen sentrum forureina med parasitten *Giardia lamblia*. Ein har tidlegare funne at personar som var smitta i 2004 hadde auka førekomst av tilstandar som irritabel tarmsyndrom og kronisk utmatting tre og seks år seinare, samanlikna med personar som ikkje vart smitta.

Sverre Litleskare disputerte i 2019 på ei avhandling med tre artiklar.

Første artikkel var ein retrospektiv kontrollert kohortstudie i 2007, der det vart sendt spørjeskjema til 1252 *Giardia*-smitta pasientar og 2504 personar frå Bergen som ikkje var smitta (kontrollgruppa). Vi spurte mellom anna om deltakarane opplevde mageplager ved inntak av mat. Vi fann at *Giardia*-smitta pasientar hadde høgare førekomst av opplevd matintoleranse enn kontrollgruppa. Den hyppigast nemnde matkategorien var mjølkeprodukt, og denne var hyppigare rapportert hjå *Giardia*-smitta enn hjå kontrollgruppa.

Andre artikkel var ein prospektiv kontrollert kohortstudie same grupper fekk tilsendt spørjeskjema tre, seks og ti år etter *Giardia*-utbrotet. Spørjeskjemaet kartla mellom anna irritabel tarmsyndrom og kronisk utmatting ved alle tre tidspunkta, og såg på utviklinga over tid av desse to. *Giardia*-smitta pasientar hadde høgare førekomst av irritabel tarmsyndrom og kronisk utmatting heile ti år etter utbrotet. Førekomsten av irritabel tarm var uendra frå seks- til ti-års oppfølginga, medan førekomsten av kronisk utmatting gjekk noko ned.

Til 10-års oppfølginga av ovanfor nemnde grupper undersøkte ein i den tredje artikkelen også livskvalitet. Her fann ein noko redusert livskvalitet hjå *Giardia*-smitta som i all hovudsak var forklart av samtidig irritabel tarm og kronisk utmatting.

Gunnhild Hunskaar har tidlegare publisert to artiklar om astma/allergi og søvnvanskar. I den tredje artikkelen i ph.d.-prosjektet undersøker ho fylgjande problemstilling:

Er det forskjell i førekomst av fibromyalgi blant *Giardia*-smitta og kontrollgruppa deira 10 år etter utbrotet?

Tidlegare studiar i prosjektet har vist klar samanheng mellom *Giardia*-smitte og både irritabel tarmsyndrom og kronisk utmatting tre, seks og ti år etter utbrotet. Desse tilstandane er, saman med fibromyalgi, sentrale blant det som blir kalla «medisinsk uforklarte tilstandar». Ingen har tidlegare sett på førekomsten av fibromyalgi etter infeksjon. Vi vil og undersøkje om assosiasjonen mellom desse tilstandane er annleis blant dei som vart smitta med *Giardia* enn i kontrollgruppa.

Guri Rørtveit har vore hovudrettleiar og Knut-Arne Wensaas medrettleiar for Sverre Litleskare. Wensaas er hovudrettleiar og Rørtveit er medrettleiar for Gunnhild Hunskaar. Andre prosjektdeltakarar er Nina Langeland, Kurt Hanevik (Klinisk institutt 2, UiB), og Geir Egil Eide (Institutt for global helse og samfunnsmedisin, UiB).

Giardia-utbruddet i Bergen – Sykefravær før og etter

Dette prosjektet tar utgangspunkt i data innsamlet tre år etter *Giardia*-utbruddet hvor vi fant at 46% av pasientene hadde irritabel tarm syndrom og 46% hadde kronisk utmattelse. Dette var mer enn tre ganger så

hyppig som i en kontrollgruppe av bergensere som ikke hadde hatt *Giardia*-infeksjon. Ved å koble disse resultatene med data fra sykmeldings-databasen FD-trygd vil undersøke flere spørsmål:

Var det forskjell i sykefravær før utbruddet blant dem som fikk *Giardia*-infeksjon sammenlignet med andre?

Var det forskjell i sykefravær før utbruddet blant *Giardia*-pasienter som 3 år senere hadde irritabel tarm syndrom og kronisk utmattelse sammenlignet med dem som ikke hadde det?

Hvor stort var sykefraværet på kort og lang sikt etter utbruddet blant dem som hadde *Giardia*-infeksjon i 2004, sammenlignet med kontrollgruppen?

Prosjektet vil gi oss mer kunnskap om konsekvensene av *Giardia*-utbruddet, både for enkeltpasienter og for samfunnet som helhet.

Prosjektleder: Knut-Arne Wensaas

Prosjektdeltakere: Guri Rørtveit, Nina Langeland (Klinisk institutt 2, UiB), Sturla Gjesdal (Institutt for global helse og samfunnsmedisin, UiB) og Stein Atle Lie (Institutt for klinisk odontologi, UiB).

[Campylobacter-utbruddet på Askøy \(The Askoy Campylobacter Outbreak Study – ASCOS\)](#)

Askøy kommune utenfor Bergen ble i juni 2019 rammet av et stort utbrudd av gastroenteritt etter at drikkevannet ble forurensset med bakterien *Campylobacter jejuni*. AFE deltok aktivt i etableringen av et større forskningsprosjekt kort tid etter at utbruddet ble erkjent. Hoveddelen av prosjektet er en stor

befolkningsundersøkelse hvor hele Askøys befolkning anmodes om å svare på spørreskjema under utbruddet og tre, sju og tolv måneder senere. I tillegg undersøkes bruken av helsetjenester på Askøy under utbruddet og pasienter som ble innlagt i sykehus. Prosjektet ledes av Universitetet i Bergen, med NORCE, Helse Bergen og Askøy kommune som samarbeidspartnere.

Prosjektleder: Guri Rørtveit (UiB og AFE)

Prosjektgruppe: Knut-Arne Wensaas, Sverre Litleskare og Knut Erik Emberland fra AFE. I tillegg Nina Langeland og Kurt Hanevik fra UiB og Helse Bergen, og Arild Iversen fra Askøy kommune. I tillegg til prosjektgruppen er brukerrepresentanter og nasjonale og internasjonale samarbeidspartnere knyttet til prosjektet.

[Gastroenteritt i primærhelsetjenesten i Norge: legesøkning, antibiotikabruk og infeksjonsovervåking](#)

Gastroenteritt er en tilstand med akutt oppstått diaré forårsaket av infeksjon i mage-tarm-systemet. Infeksjonen kan skyldes en rekke ulike bakterier, virus, parasitter og toksiner. De fleste som får gastroenteritt i Norge, opplever milde og selvbegrensende symptomer og oppsøker derfor ikke lege. Pasienter med gastroenteritt som søker legehjelp blir i hovedsak håndtert i primærhelsetjenesten uten nærmere diagnostikk av hva som er underliggende årsak. Fastlege og legevaktlege har en viktig funksjon med å ivareta helsen til pasienter med gastroenteritt, bidra til å avdekke utbrudd med gastroenteritt og begrense unødig bruk av antibiotika hos pasientgruppen.

Gjennom tre delstudier søker ph.d.-prosjektet å bidra med ny kunnskap om legesøkning og antibiotikabruk ved

gastroenteritter i allmennpraksis, samt en nærmere beskrivelse av prosessen fra legesøkning til avdekking av sykdomsutbrudd.

Prosjektet bruker koblede registerdata fra KUHR-databasen (legeregningkort), Reseptregisteret og MSIS (Meldesystem for smittsomme sykdommer) for perioden 2006-2015.

Knut Erik Emberland (allmennlege i spesialisering, UiB og AFE) er ph.d.-kandidat i prosjektet, med Guri Rørtveit (UiB og AFE) som hovedveileder og Knut-Arne Wensaas (AFE) som medveileder. Andre prosjektdeltakere er Sabine Ruths (UiB og AFE), Sverre Litleskare (AFE) og Kristine Mørch (UiB og Helse Bergen).

Prosjektet finansieres gjennom ph.d.-stipendiatstilling ved Institutt for global helse og samfunnsmedisin ved Universitetet i Bergen.

Urinveisinfeksjoner i primærhelsetjenesten 2006-2017

Urinveisinfeksjon (UVI) er en vanlig tilstand, karakterisert av økt vannlatingstrengsel og sveie ved vannlating. Infeksjonen skyldes i de fleste tilfeller bakterier fra pasientens egen tarmflora. Hos ellers friske ikke-gravide kvinner betegnes tilstanden som ukomplisert UVI, og forventet forløp er spontan resolusjon innen en uke. Hos barn, menn eller kvinner med kompliserende forhold betegnes tilstanden som komplisert UVI. Nyrebekkenbetennelse er en oppadstigende infeksjon til øvre urinveier. Dette er en mer alvorlig infeksjon og skal følgelig behandles med antibiotika. Fastlege og legevaktlege diagnostiserer og behandler majoriteten av pasienter med nedre og øvre urinveisinfeksjoner.

Prosjektet vil bidra med ny kunnskap om legesøkning og antibiotikabruk ved urinveisinfeksjoner i allmennpraksis, samt en nærmere beskrivelse av tidstrender.

Prosjektet bruker koblede registerdata fra KUHR-databasen (legeregningkort) og Reseptregisteret for perioden 2006-2015.

Lars Emil Aga Haugom (allmennlege i spesialisering) er stipendiat i prosjektet, med Knut-Arne Wensaas som hovedveileder og Sabine Ruths som medveileder. Andre prosjektdeltakere er Guri Rørtveit og Knut Erik Emberland.

Prosjektet finansieres av Allmennmedisinsk forskningsutvalg.

Helsetjenesteforskning i førstelinjen

Allmennleger har viktige roller i ulike deler av primærhelsetjenesten, blant annet som fastleger, sykehjemsleger og som samhandlingspartnere med ulike instanser og profesjoner. Multimorbiditet og komplekse problemstillinger er vanlig blant allmennlegens pasienter. AFE Bergen gjennomfører forskningsprosjekter med fokus på fastlegenes oppdrag, roller og rammer, med forskjellige former for innovasjon, utvikling og evaluering av helsetjenesten. I 2018 har vi arbeidet med prosjekter om evaluering av nye tjenestetilbud, allmennlegens utfordringer og erfaringer i rollen som portvakt, evidensbasert politikk og praksis, brukermedvirkning i forskning samt videreutvikling av kvalitative metoder i medisinsk og helsefaglig forskning.

SELFIE – Sustainable integrated care models for multimorbidity: delivery, financing and performance

Antallet personer med multimorbiditet forventes å øke sterkt i årene som kommer, og dette skaper et stort for integrerte helse- og omsorgstjenester.

Det EU-finansierte Horizon2020-prosjektet SELFIE evaluerer effekten av integrerte helsetjeneste-modeller for personer med multimorbiditet i 8 land i Europa. En god modell skal være evidensbasert og økonomisk bærekraftig, stimulere til samarbeid i helse- og sosialsektoren, og må støttes av relevante finansieringsordninger. Evaluering av de inkluderte modeller baserer prosjektet seg på Multi-Criterion Decision Analysis (MCDA), som er metodisk nyskapende i denne sammenheng.

I Norge evaluerer vi 1) Læringsnettverk for gode pasientforløp i kommunene og 2) Legemiddel-assistert rehabilitering (LAR) i Bergen. Første del av prosjektet var en omfattende beskrivelse av modellene basert på tilgjengelig dokumentasjon og intervjuer med ulike brukere (pasienter, pårørende, helse- og omsorgsprofesjoner, myndigheter og betalere). Andre del av prosjektet er en evaluering av modellene mht. «triple outcome» definert av WHO: helse, pasienterfaringer og kostnader.

Forskergruppen: Jan Erik Askildsen (UiB), Sabine Ruths, Kristian Jansen, Kamrul Islam (Rokkan-senteret), Kjell-Arne Johansson og Lars Thore Fadnes (UiB), og Christian Ohldieck (LAR Bergen). Prosjektet finansieres av Horizon2020.

Hvorfor ble jeg fastlege?

Fastlegeordningen ble innført i 2001 og er grunnsteinen i den norske helsetjenesten.

Befolkningen har rangert ordningen blant de beste offentlige ordningene i landet, og allmennleger i Norge har i tidligere studier rapportert høy tilfredshet med egen arbeidssituasjon. Arbeidstid og oppgavemengde har imidlertid økt betydelig, særlig i løpet av årene siden samhandlingsreformen (2012), og rekrutteringen til allmennmedisin er sviktende. Likevel fremstår allmennlegene i diskusjoner på sosiale media, i kronikker og i intervju som svært motiverte, og med en sterk profesjonell identitet.

Vårt mål med dette prosjektet er å beskrive motivasjonsfaktorer som oppleves viktige ved valg av allmennmedisin som spesialitet og undersøke hvilken betydning disse motivasjonsfaktorene har for allmennlegers opplevelse av arbeidshverdagen.

Våre empiriske data består av tekster i form av skriftlige svar fra et åpent spørsmål til deltakere på en lukket facebookgruppe for allmennleger. Vi har analysert data ved hjelp av systematisk tekstkondensering (STC) og fortolket funnene fortolkes i lys av arbeidspsykologiske teorier om kall som jobbmotivasjon. Første artikkel er akseptert for publisering.

Inga Marthe Grønseth (allmennlege i spesialisering) er AFU-stipendiat i prosjektet, med Kirsti Malterud som hovedveileder og Stein Nilsen som medveileder.

Oppgaveglidning og pasientsikkerhet

Planlagt og formalisert oppgaveoverføring mellom ulike nivåer av helsetjenesten er et relevant og legitimt virkemiddel i utvikling av helsetjenester, ofte motivert av kostnadseffektiv utnytting av faglige ressurser. Med Samhandlingsreformen (2012) ble fastlegenes ansvar for sine

listepasienter økt på en rekke områder, ofte uten bakgrunn i kunnskapsbaserte vurderinger og formelle vedtak. Dette kan ha ledet til en omfattende, uformell oppgaveglidning til fastlegene som en viktig årsaksfaktor for den pågående fastlegekrisen i Norge. En rekke fastleger rapporterer om hvordan slike oppdrag tidvis også medfører risiko for pasientsikkerheten. Vi mangler kunnskap om hvordan uformell oppgaveglidning kan innebære risiko for pasientsikkerhet i allmennhelsetjenesten. I dette prosjektet tok vi utgangspunkt i ulike typer av oppgaveglidning som fastleger vurderer som problematiske utfordringer for faglig forsvarlig praksis. Vi drøfter mulige årsaksmekanismer og konsekvenser av dette og vurder betingelser for formalisert, forsvarlig oppgaveforskyvning som samsvarer best mulig med fastlegens faglige kompetanse og rammebetingelser og ivaretar pasientsikkerheten.

Vi har kartlagt slike erfaringer fra fastleger i Norge i et tilgjengelighetsutvalg av fritekstdata fra Facebook-gruppen Allmennlegeinitiativet. Materialet er analysert med systematisk tekstkondensering med vekt på resultater som kan bidra til konkret forbedringsarbeid lokalt og nasjonalt. En artikkel er publisert.

Prosjektteam: forsker 1/professor II Kirsti Malterud, NORCE (prosjektleder), fastlege/forsker Anette Fosse, Nasjonalt senter for distriktsmedisin og ass.fylkelege Aase Aamland, Fylkesmannen i Agder.

Kunnskap, makt og helsetjenester

Kunnskap er en grunnleggende betingelse for forståelse av helse og sykdom, organisering av helsetjenester og beslutninger om helsepolitikk.

Men kunnskap fra ulike paradigmer har ulik status og brukbarhet, avhengig av hvilke spørsmål som skal besvares og hva som er konteksten. I dette prosjektet undersøker vi hvordan medisinsk og helsefaglig kunnskap formes av kontekst, kultur og verdier. I prosjektets første del har vi sett nærmere på evidensbasert medisin (EBM). I tre publikasjoner har vi brukt Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten som case for å undersøke hvordan denne kunnskapstradisjonen har utviklet seg og hvilke forvaltningsmessige strukturer og prosesser som har bidratt til dette som grunnlag for beslutninger og praksis. I prosjektets andre del studerer vi brukervedvirkning i forskning. Vi har publisert en systematisk oversikt over publikasjoner fra helseforskning der bruker hadde deltatt som medforsker gjennom alle ledd av forskningsprosessen. I analysene undersøkte vi hvilken rolle brukervedvirkning hadde hatt i de ulike studiene, hvordan dette preget forskningsprosessen og hvilke konsekvenser hadde for kunnskapsutbyttet. I en annen delstudie undersøker vi de underliggende historiske, politiske og forvaltningsmessige forutsetninger og prosesser for brukervedvirkning internasjonalt og i Norge. Forskergruppen består av Kirsti Malterud, Anne Karen Bjelland (Inst. for sosialantropologi, UiB) og Kari Tove Elvbakken (Inst. for administrasjon og organisasjonsvitenskap, UiB).

Sårbare grupper

Ulikhet i helse kan henge sammen med marginalisering og utenforskap. Sårbare pasientgrupper er særlig utsatt. Derfor er kunnskap om slike tema viktig for klinisk allmennpraksis. Forskere ved AFE Bergen

arbeider med prosjekter om barn som pårørende, seksuell orientering og helse, samt medisinsk uforklarte plager og symptomer.

Seksuell orientering og helse

På oppdrag fra Bufdir gjennomførte vi i 2013 prosjektet «Seksuell orientering og levekår», en bred, nasjonal kartlegging av levekårene til lesbiske, homofile, bifile i Norge. Med data fra fire forskjellige delprosjekter undersøkte vi helse, sosiale, mellommenneskelige og personlige forhold samt befolkningens holdninger. Datagrunnlaget dannet utgangspunkt for videreutvikling av analyser om helse blant lesbiske og bifile kvinner (2014).

Vi arbeider fortsatt videre med problemstillinger, metodologi og data fra levekårsprosjektet med fokus på problemstillinger knyttet til minoritetsstress, psykisk helse og identitet. Materialet inneholder også data om helsevaner og seksuelt overførbare infeksjoner som vi også ønsker å videreutvikle.

Lesbiske og bifile kvinner har høyere risiko for psykiske helseproblemer og dårligere livskvalitet enn heterofile kvinner. Problemets alvor illustreres av alarmerende økt risiko for selvmordsforsøk i disse gruppene til tross for lovbeskyttelse og mer positive holdninger i befolkningen de siste par tiår. Det er behov for å undersøke faktorer som kan henge sammen med psykisk helse i disse gruppene og identifisere forhold som kan endres.

Prosjektet «Mental health among lesbian and bisexual women in Norway» tar utgangspunkt i et minoritetsstress-perspektiv og søker å utvikle kunnskap som kommunehelsetjenesten kan bruke for å redusere slike sosiale ulikheter i helse

knyttet til seksuell orientering. Resultatene av nye analyser av eksisterende data fra tidligere levekårsundersøkelser vil utgjøre materiale for å utvikle lokale og nasjonale tiltak for bedring av psykisk helse innen disse befolkningsgruppene.

I porteføljen for «Seksuell orientering og helse» inngår også prosjektet LHBTI-levekår 2020. I 2020 skal det gjennomføres en ny sammensatt nasjonal undersøkelse om seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og variasjon i kroppslig kjønnsutvikling og disses sammenheng med levekår. Prosjektet ligger ved Inst. for samfunnspsykologi ved UiB med Norman Anderssen som prosjektleder, og skjer i samarbeid med Nordlandsforskning.

«Seksuell orientering og helse» omfatter også et prosjekt der vi er invitert av Folkehelseinstituttet til å publisere fra «Studentenes helseundersøkelse 2018», der vi blant annet sammenlikner psykisk helse blant LHBT-grupper med andre studenter. Første arbeid har avdekket at trans-studenter gjennomsnittlig sett er vesentlig mer utsatt enn andre studenter for psykisk symptombelastning og selvmordsatferd enn andre studenter.

Prosjektleder for «Seksuell orientering og helse» er Norman Anderssen. Prosjekt-deltakere er Kirsti Malterud, Helga Eggebø (Nordlandsforskning) og Elisabeth Stubberud (NTNU).

Pasienten som person i samtaler mellom allmennleger og pasienter med medisinsk uforklarte plager og symptomer

Prosjektets utgangspunkt er en teoretisk basert antakelse om at å se pasienten som person kan være av stor betydning i dialogene med pasienter med medisinsk uforklarte plager og symptomer (MUPS). Vi

har allerede gjennomført et delprosjekt der vi undersøkte fastlegers erfaringer med å oppdage sterke sider hos pasienter med MUPS. I dette delprosjektet intervjuet vi tre fokusgrupper med fastleger i Stavanger-området. Pr mars 2020 er vitenskapelig artikkel basert på dette delprosjektet i review-prosess hos et internasjonalt tidsskrift. I det gjenstående delprosjektet vil vi gjøre video-opptak av konsultasjoner og intervjuer både legene og pasientene for å utforske hvordan pasientenes egne forklaringer på det som plager dem gjøres gjeldende i konsultasjonene. Ingjerd Helene Jøssang (spesialist i allmennmedisin) er stipendiat i prosjektet, med Stefán Hjörleifsson som hovedveileder, og Mette Bech Risør og May-Lill Johansen som medveiledere. Prosjektet finansieres av Allmennmedisinsk forskningsutvalg.

Sentrale satsningsområder

Ved AFE har vi også ansvar for prosjekter av strategisk, metodologisk eller administrativ karakter. Vi har en sentral rolle i etableringen av et praksisbasert forskningsnettverk i primærhelse-tjenesten. Vi har medansvar for styring, koordinering og undervisningsbidrag i Nasjonal forskerskole for allmennmedisin (NAFALM). Videre har vi etablert internprosjekter som skal bidra til systematisk lesing og gjennomgang av utvalgte faglige grunnlagsartikler.

PraksisNett

Praksisbasert forskningsnettverk i primærhelse-tjenesten er et redskap for å støtte klinisk og praksisnær forskning. Formålet er å legge til rette for rekruttering av fastleger og deres pasienter til studier og innsamling av data. Etableringen av dette

nettverket (PraksisNett), som er finansiert gjennom en stor bevilgning fra Norges Forskningsråd og er et samarbeidsprosjekt mellom alle de allmennmedisinske forskningsmiljøene i Norge, har vært underveis i 2 år. AFE Bergen har en sentral rolle som ansvarlig for utbredelse og drift av PraksisNett Vest. Vi har i løpet av 2019 nådd målsettingen med å inngå kontraktfestet deltagelse med 30 legekantor spredt over hele Vestlandet til dette nettverket. Vi har også innledet samarbeid med flere forskere som ønsker å bruke nettverket til å få rekruttert pasienter til sine studier, og de første pilotprosjektene er i ferd med å starte opp. Neste oppgave er å knytte legekantorene sammen i et stort elektronisk nettverk som vil kunne trekke ut anonyme pasientdata til forskning, dessuten lette kommunikasjonen mellom leger og forskere, og bidra til å finne egnede pasienter til studier.

Praksisbaserte forskningsnettverk gir flere pasienter anledning til å delta i forskningsprosjekter som kan bidra til bedre behandling for dem selv og andre pasienter. Nettverket gir også forutsigbarhet for praksiser som ønsker å delta i forskningsprosjekter. Deltakelse i forskning hever kvaliteten på helsetjenesten og gir samtidig forskerne bedre arbeidsvilkår. Ressursene brukes mer effektivt, og vi kan utføre mer og bedre forskning på kortere tid.

Prosjektteamet består av Stein Nilsen (leder), Gro Holmelid (praksis-fasilitator) og Nina Lunde (koordinator).

Nasjonal forskerskole i allmennmedisin

Nasjonal forskerskole i allmennmedisin (NAFALM) har som mål å heve kvaliteten på den allmennmedisinske forskningen i Norge. Den er et supplement til den allerede eksisterende ph.d.-utdanningen ved de medisinske fakultetene med forskerutdanning spesielt rettet mot det allmennmedisinske fagfeltet. I tillegg til tilbud av kurs som kan inngå i den valgfrie delen av ph.d.-opplæringen, legger skolen vekt på nettverksbygging for studenter og veiledere. Dette skjer blant annet gjennom samlinger, nettbaserte møter og støtte til utvekslingsopphold ved utenlandske universiteter.

Forskerskolen er et samarbeid mellom

- Universitetet i Oslo
- Universitetet i Bergen
- NORCE Norwegian Research Centre
- NTNU
- Universitetet i Tromsø

Forskerskolen ble opprettet i 2013. Den er finansiert av Norges forskningsråd frem til desember 2020, og vil deretter bli finansiert av lærestedene i fellesskap.

Anja Maria Brænd (UiO) er leder. Fra AFE Bergen og UiB er Stefan Hjørleifsson

(vitenskapelig koordinator) og Sabine Ruths (medlem av styringsgruppen) involvert i forskerskolen.

Artikkelkompaniet

Artikkelkompaniet organiserer felles gjennomgang av tekster som kan ha betydning for alle allmennmedisinske forskere, uansett forskningstema. Utvalgte artikler kan bidra til å skape et felles grunnlag på tvers av de konkrete forskningsprosjektene i AFE. Vi ønsker ikke å bruke forskernes egne artikler, heller ikke empiriske artikler om de ulike forskningstemaene, men tekster man har kommet over innen sitt interessefelt og som er såpass grunnlagspreget at den handler om noe som alle i AFE kan ha nytte av å lese og diskutere. Fokus er ikke metode, men teori og ideer.

Alle i AFE får velge artikkel på omgang. Artikkelen presenteres i en fem minutters introduksjon før felles diskusjon.

Prosjektgruppen består av Kirsti Malterud (prosjektleder til sept. 19) og Knut Erik Emberland (prosjektleder fra sept. 19)

Publikasjoner AFE Bergen

Publikasjoner i internasjonale vitenskapelige tidsskrifter med fagfelleevaluering

1. Belayneh T; Gebeyehu A; Adefris M; **Rørtveit G**. A systematic review of the psychometric properties of the cross-cultural adaptations and translations of the Prolapse Quality of Life (P-QoL) questionnaire. *Int Urogynecology J* 2019 April 26. DOI: 10.1007/s00192-019-03920-1
2. Bringedal B; Fretheim A; **Nilsen S**; Rø KEI. Do you recommend cancer screening to your patients? A cross-sectional study of Norwegian doctors. *BMJ Open* 2019;9:e029739. DOI: 10.1136/bmjopen-2019-029739
3. Dundas I, Wormnes B; **Anderssen N**. Perceived agency as a salient matter in learning self-hypnosis for exam anxiety. *Journal of Psychotherapy Integration*, 2019;29:400-411. doi:10.1037/int0000173
4. **Emberland KE; Wensaas KA; Litleskare S; Rørtveit G**. Consultations for gastroenteritis in general practice and out-of-hours services in Norway 2006–15. *Fam Pract* 2019;614–620. DOI: 10.1093/fampra/cmz133
5. Gjerde PB; **Litleskare S**; Lura NG; Tangen T; Helland CA; Wester K. Anxiety and Depression in Patients with Intracranial Arachnoid Cysts-A Prospective Study. *World Neurosurg* 2019;e645-e653
6. Graungaard AH; Bendixen CR; Haavet OR, **Smith-Sivertsen T**, Mäkelä M. Somatic symptoms in children who have a parent with cancer: A systematic review. *Child Care Health Dev.* 2019;45:147–158. DOI: 10.1111/cch.12647
7. Hafting M; Gullbrå H; **Anderssen N; Rørtveit G; Smith-Sivertsen T**; Doesum KV. Overcoming Clinician and Parent Ambivalence: General Practitioners' Support of Children of Parents With Physical or Mental Illness and/or Substance Abuse. *Front. Psychiatry* 2019 Jan 8. DOI: 10.3389/fpsyt.2018.00724
8. Hafting M; Gullbrå F; **Anderssen N; Rørtveit R; Smith-Sivertsen T; Malterud K**. Burdened parents sharing their concerns for their children with the doctor. The impact of trust in general practice: a qualitative study. *Scand Journ Prim Health Care*, 2019;37:327-334. DOI: 10.1080/02813432.2019.1639907
9. **Hjørleifsson S**, Bjorvatn B, Meland M, **Rørtveit G**, Hannestad Y, Bondevik GS, The when and how of the gynaecological examination: a survey among Norwegian general practitioners, *Scand Journ Prim Health Care*, 2019. DOI: 10.1080/02813432.2019.1619829
10. **Hetlevik Ø**; Garre-Fivelsdal G; Bjorvatn B; **Hjørleifsson S; Ruths S**. Patient-reported depression treatment and future treatment preferences: an observational study in general practice. *Fam Pract.* 2019 Jun 19. DOI: 10.1093/fampra/cmz026.
11. **Hjørleifsson S**; Bjorvatn B; Meland E; **Rørtveit G**; Hannestad Y; Bondevik GT. The when and how of the gynaecological examination: a survey among Norwegian general practitioners, *Scand J Prim Health Care* 2019;37:264-270. DOI: 10.1080/02813432.2019.1619829
12. **Litleskare S; Rørtveit G**; Eide GE, **Emberland KE**; Hanevik K; Langeland N; **Wensaas KA**. Quality of life and its association with irritable bowel syndrome and fatigue ten years after giardiasis. *Neurogastr Motil.* 2019;31:e13559. DOI: 10.1111/nmo.13559

13. **Malterud K.** The impact of evidence-based medicine on qualitative metasynthesis: Benefits to be harvested and warnings to be given. *Qual Health Res.* 2019;21(1):7-17. Epub 2018/08/31. DOI: 10.1177/1049732318795864.
14. **Malterud K; Aamland A.** Medically unexplained symptoms: are we making progress? *Br J Gen Pract.* 2019;69:164-5. DOI: 10.3399/bjgp19X701885
15. **Malterud K;** Elvbakken KT. Patients participating as co-researchers in health research: A systematic review of outcomes and experiences. *Scand J Publ Health* (Epub July 19 2019): DOI: 10.1177/1403494819863514
16. **Malterud;** Reventlow S; Guassora AD. Diagnostic knowing in general practice: interpretative action and reflexivity. *Scand J Prim Health Care.* 2019:1-9. Epub 11 Sep 2019. DOI: 10.1080/02813432.2019.1663592
17. Opdal PØ; Meland E; **Hjörleifsson S.** Dilemmas of medical overuse in general practice A focus group study. *Scand J Prim Health Care,* 2019:37:135-140. DOI: 10.1080/02813432.2019.1569370
18. Weerdesteijn KHN; Schaafsma FG; Van der Beek AJ; Suzanne L; Merkus, **Maeland S;** Hoedeman R; Lissenberg-Witte BI; Werner EL; Anema JR. Sick leave assessments of workers with subjective health complaints: a cross-sectional study on differences among physicians working in occupational health care. *Disability and Rehabilitation.* 2019;1-8. DOI: 10.1080/09638288.2018.1513085

Doktorgradsavhandlingar

1. **Sverre Litleskare.** Long-term complications following an outbreak of giardiasis, Universitetet i Bergen, 22. august 2019. <http://bora.uib.no/handle/1956/20953>
2. **Kathy Ainul Møen.** Cervicals cancer screening among immigrants in Norway. Challenges, possibilities and the effect of an intervention. Universitetet i Bergen, 28. november 2019. <http://bora.uib.no/handle/1956/21053>

Bøker

1. **Malterud K.** Qualitative Metasynthesis: A Research Method for Medicine and Health Sciences. Abingdon: Routledge; 2019.

Andre publikasjoner, rapporter og bokkapitler

1. Eggebø H, Stubberud E, **Anderssen N**. Skeive livsløp. En kvalitativ studie av levekår og sammensatte identiteter blant lhbtis-personer i Norge. Rapport på oppdrag fra Bufdir. Retrieved from Bodø, Norge 2019. Lenke til [Skeive livsløp](#)
2. **Emberland KE**. 'Gastroenteritter i allmennpraksis', *Utposten* 2019;6:27.
3. **Litleskare S**. Bokkapittel: Fordøyingssystemet, [Eldreboken](#) - Diagnoser og behandling, 2019.
4. Nielsen HB, **Malterud K**. Kunnskap for politikk og praksis? En analyse av Stoltenbergutvalgets kunnskapssyn. *Tidsskr samfunnsforsk* 2019;60:274–284. <https://doi.org/10.18261>.
5. **Nilsen, S**. Fastlegens erfaringer som portvakt. *Utposten* 2019;2.
6. Thorsen B; Frydenberg K; **Wensaas KA**; Christiansen LC; Olsen BA; Kehlet K; Fagerberg EA; Svendsen KO; Borgen T; Viste E. Fastlegens rolle i kreftomsorgen. *Tidsskrift for Den norske legeforening* 2019;139.

Vitenskapelige konferanser

Forfattere	Tittel på foredrag	Konferanse/sted/dato	Form
<u>Anderssen N</u> , Eggebø H, Stubberud E	Central lgbt-themes in the lives of lgbt persons: Preparing for a national survey about living conditions among lgbt persons in Norway	RKTS Workshop: Building An LGBT European Social Psychology; Lisboa; 21.-22.6.2019	Poster
<u>Anderssen N</u> , Eggebø H, Stubberud E	Sentrale LHBTIS-tema i livene til LHBTIS-personer: Forberedelser til en nasjonal spørreundersøkelse om levekår blant LHBTIS-personer i Norge	Conference in Social and Community Psychology; Tromsø, 23-24.10.2019	Oral
<u>Haugom LEA</u> , Ruths S, Emberland KE, Rørtveit G, Wensaas KA.	Consultations and antibiotic treatment for UTIs in primary care, 2006-2015	Nordic Congress of General Practice, Aalborg 17.-20.6.2019	Oral
<u>Hjørleifsson S</u> , Bjorvatn B, Meland M, Rørtveit G, Hannestad Y, Bondevik GS,	The when and how of the gynaecological examination	Nordic Congress of General Practice, Aalborg 17.-20.6.2019	Oral
<u>Hjørleifsson S</u> , Hvas L, Saxtrup N, Getz L, Sturmberg J	Working with complexity is a core generalist competence - obesity as a case	Nordic Congress of General Practice, Aalborg 17.-20.6.2019	Workshop
<u>Hjørleifsson S</u> .	Breaking news: The everyday ethics of burdensome polypharmacy	Nordic Congress of General Practice, Aalborg 17.-20.6.2019	Oral
<u>Jøssang I</u> , Aamland Aa, Hjørleifsson S	GPs knowledge of strong sides among patients with medically unexplained symptoms	Nordic Congress of General Practice, Aalborg 17.-20.6.2019	Poster
<u>Nilsen S</u> .	Paper of the Year SJPHC 2017	Nordic Congress of General Practice, Aalborg 18.06.2019	Oral
<u>Riiser S</u> , Haukenes I, Baste V, Hetlevik Ø, Smith-Sivertsen T, Ruths S.	The impact of GPs' depression care on future work participation: A register-based cohort study	Nordic Congress of General Practice, Aalborg 17.-20.6.2019	Poster
<u>Ruths S</u> , Baste V, Hetlevik Ø, Anderssen N, Smith-Sivertsen T, Hjørleifsson S, mfl.	Time trends in GPs' provision of depression care during 2008-2016	Nordic Congress of General Practice, Aalborg 17.-20.6.2019	Oral

Faglige foredrag og populærvitenskapelige foredrag

Navn	Tittel på foredrag	Arrangement/sted/dato
Anderssen N.	Levekårsundersøkelse blant lhbt-personer 2020	Forskerforum; Bufdir, Oslo, 14.11.2019.
Anderssen N, mfl.	Utfordringer ved å etablere representative utvalg av skeive	Forskerforum; Bufdir, Oslo, 6.2.2019
Anderssen N, mfl.	Skeive livsløp. En kvalitativ studie av levekår og sammensatte identiteter blant lhbtis-personer i Norge	Skeiv Lunsj ved Bufdir; 29.10.19
Litleskare S.	Irritabel tarmsyndrom og andre langtidskomplikasjoner etter gastroenteritt	NOKLUS-kurs, Solstrand, Os kommune 01.11.19 og 15.11.19
Hjørleifsson S.	Kampanjen Gjør kloke valg	Critical Thinking, seminar for helsefagstudenter ved UiT 5. 9.19
Malterud K.	- Analyse av kvalitative data – noen grunnprinsipper. - Systematisk tekstkondensering. - Veivalg, utfordringer og teoretiske perspektiver i analysearbeidet.	Høgskolen på Vestlandet, dagsseminaret «Systematisk tekstkondensering», Sogndal 21.01.2019.
Malterud K.	- Metasyntese som metode for gjenbruk og syntese av kvalitative studier. - Systematisk søk og gjennomgang av litteratur-fremgangsmåte og fallgruver. - Muligheter og utfordringer med kvalitativ metasyntese.	Høgskolen på Vestlandet, dagsseminaret «Kvalitativ metasyntese», Sogndal 22.01.2019.
Malterud K.	Fordeler og ulemper med kunnskapsoppsummeringer som grunnlag for beslutninger.	Masterprogram for kunnskapsbasert praksis, Høgskolen på Vestlandet. Bergen 24.01.2019.
Malterud K.	- Analyse av kvalitative data – noen grunnprinsipper. - Systematisk tekstkondensering. - Veivalg, utfordringer og teoretiske perspektiver i analysearbeidet.	Høgskolen i Innlandet, dagsseminaret «Systematisk tekstkondensering», Brumunddal 04.02.2019.

Malterud K.	Tverrgående tematisk analyse: Systematisk tekstkondensering som eksempel.	Ph.d.-kurset MEDKVFORSK 2 – Kvalitative forskningsmetoder – Fordypning i analytiske framgangsmåter og tradisjoner. Universitetet i Bergen, 05.03.19.
Malterud K.	- Analyse av kvalitative data – noen grunnprinsipper. - Systematisk tekstkondensering - Veivalg, utfordringer og teoretiske perspektiver i analysearbeidet.	Dagsseminaret «Systematisk tekstkondensering – en metode for tematisk tverrgående analyse av kvalitative data». Inst for global helse og samfunnsmedisin/UiB, 21.08.19.
Malterud K.	Allmennedisinsk kunnskap i teori og praksis - Erfaringer og ettertanker.	Seniormarkering Inst. for global helse og samfunnsmedisin/UiB og AFE/NORCE, Bergen 13.09.2019.
Malterud K.	Er systematiske kunnskapsoppsummeringer nyttig på alle fagområder?	Norsk nettverk for systematiske kunnskapsoppsummeringer (NORNESK), OsloMet 11.10.2019.
Malterud K.	Gode søknader til Allmennedisinsk forskningsfond – AMFF. Hvordan kan de akademiske miljøene bidra til best mulig kvalitet?	Allmennedisinsk universitetsmøte, Losby 31.10.2019.
Malterud K.	Brukermedvirkning i helseforskning – Mål eller middel?	Kreftforeningen og Stiftelsen DAM, Oslo 11.11.2019.
Nilsen S.	Fastlegen som portvakt	Emnekurs i trygdemedisin, Olavsgaard 20.03.2019
Nilsen S.	Fastlegen som portvakt	Nasjonalt møte, NAV Klageinstans, Gardermoen 04.04.2019
Ruths S, Haukenes I.	Fastlegetjenestens rolle for arbeidsdeltakelse hos pasienter med depresjon	Alrek Helseklynge, Solstrandseminar, 09.01.2019

Priser

Magda og Svend Aage Aage Friederichs Mindelegat 2019 gikk til Guri Rørtveit for hennes innsats i nordisk allmennmedisinsk forskning

Magda og Svend Aage Aage Friederichs Mindelegat er en nordisk forskningspris som annethvert år utdeles til en forsker som har gjort en særlig innsats. På nordisk kongress i allmennmedisin i Ålborg i juni fikk Guri Rørtveit fra Allmennmedisinsk forskningsenhet/NORCE og Institutt for global helse og samfunnsmedisin/UiB denne prestisjetunge prisen for sin mangeårige innsats av høy kvalitet som har satt mange viktige og synlige spor.

Rørtveits forskning om kvinnehelse (bekkenbunnssykdommer) og infeksjoner (Giardia) er publisert i anerkjente internasjonale tidsskrifter. Som den første forskningsleder ved Allmennmedisinsk forskningsenhet i Bergen bygget hun opp et sterkt forskningsmiljø og har fra 2016 vært leder for Institutt for global helse og samfunnsmedisin ved Universitetet i Bergen. Rørtveit har vært nasjonal redaktør for Scandinavian Journal of Primary Health Care i en årrekke. De siste årene har hun vært initiativtaker og prosjektleder for et omfattende nasjonalt forskningsnettverk for allmennmedisin, en enestående infrastruktur som vil kunne levere data for pasientnær forskning av høyeste kvalitet.

Niels Bentzen, prisvinner Guri Rørtveit, Jens Søndergaard og Susanne Reventlov på Nordisk kongress i Aalborg 2019

Foto: Knut-Arne Wensaas

Skandinavias beste allmennmedisinske artikkel kommer fra Bergen

Scandinavian Journal of Primary Health Care kåret artikkel om fastlegers portvaktfunksjon til beste artikkel i 2017.

Scandinavian Journal of Primary Health Care, et internasjonalt fagfellevurdert tidsskrift for allmennmedisinsk forskning, utpeker hvert år årets beste artikkel. På nordisk kongress i allmennmedisin i Aalborg mottok Stein Nilsen i år denne prisen. Artikkelen, som rapporterer en kvalitativ studie, er skrevet sammen med Kirsti Malterud, og inngikk i Nilssens ph.d. fra 2018 om fastlegers erfaringer som portvakt. Stein Nilsen er forsker ved Allmennmedisinsk forskningsenhet i Bergen, NORCE Helse.

Artikkelen omhandler fastlegers erfaringer når de bestemmer seg for å avvise pasientens ønsker og krav ut fra gode faglige grunner. Legene som ble intervjuet i studien beskrev hvordan pasienter reagerte på slike avslag med uenighet og misnøye, noen ganger også i form av verbale eller til og med fysiske angrep på legen. I ettertid kunne det oppstå sterke og negative følelser hos legen, og relasjonen til pasienten kunne bli skadelidende. Artikkelen konkluderer med at legers evne til å takle konfliktfylte konsultasjoner bør forbedres gjennom utdanning og øvelse. Samtidig bør det rettes mer oppmerksomhet mot legers forpliktelse overfor egen faglig autonomi og portvaktansvaret som samfunnet har pålagt dem.

Referanse:

Nilsen S, Malterud K. What happens when the doctor denies a patient's request? A qualitative interview study among general practitioners in Norway. Scand J Prim Health Care. 2017;35:201-7. <https://doi.org/10.1080/02813432.2017.1333309>

Helena Liira, Johann Agust Sigurdsson og prisvinner Stein Nilsen
på Nordisk kongress i Aalborg 2019

Foto: Knut-Arne Wensaas

AFE i media

- Dagens Perspektiv 25.01.19 **Sabine Ruths** [Fastlegers innsats for deprimerte skal kartlegges](#)
- Forskning.no 16.03.19 **Sverre Litleskare** [Giardia-smittede sliter fortsatt med helsa ti år etter](#)
- Klassekampen 17. 06.19 Harriet Bjerrum Nielsen og **Kirsti Malterud** om Stoltenbergutvalget ["Et snevert kunnskapssyn"](#)
- Sunnhordland 28.08.19 **Sverre Litleskare** [Har forska på tarmsjukdom](#)
- NRK 29.11.19 **Kathy Ainul Møen** [Enkle tiltak fikk over 400 flere innvandrerkvinner til å ta livmorhalsprøve](#)
- Bergens Tidende 20.08.19 **Sverre Litleskare** [Mageplager ti år etter giardia](#)

Verv og nettverk

Emberland, Knut Erik

- Medlem av arbeidsgruppen for Nasjonale faglige retningslinjer for antibiotikabruk i primærhelsetjenesten
- Medlem av kurskomiteen for emnekurset «Vinterkurset 2020: Kriser i allmennpraksis»

Grung, Ina

- Medlem av Faggruppe for klinisk kommunikasjon, Legeforeningen

Hjørleifsson, Stefan

- Styremedlem Filosofisk poliklinikk
- Styremedlem Norsk forening for allmennmedisin til 310819
- Medlem av NFAs faggruppe mot overdiagnostikk
- Leder av DNLFs styringsgruppe for kampanjen Gjør kloke valg (Choosing wisely)
- Medlem av fagrådet for Allmennmedisinsk forskningsfond til 310819
- Varamedlem av Allmennmedisinsk forskningsutvalg
- Medlem av kurskomite for Grunnkurs A i allmennmedisin på Voss
- Honorary Research Fellow, Warwick University, UK
- Medlem av arrangementskomiteen for Nordisk kongress i Stavanger 2021

Jansen, Kristian

- leder i kurskomiteen, kurs i alders og sykehjemsmedisin

Jøssang, Ingjerd

- Medlem av faggruppe for MUPS i Legeforeningen

Lid, Torgeir Gilje

- Leder av Referansegruppe for rusmedisin i Norsk forening for allmennmedisin

Litleskare, Sverre

- Medlem av Bergen Giardia Research Group
- Medlem av Norsk forening for allmennmedisins faggruppe i gastroenterologi
- Medlem av Norsk forening for Alders- og Sykehjemsmedisin
- Medlem av APRINOR, forskningsgruppe for infeksjoner i primærhelsetjenesten

Malterud, Kirsti

- Styremedlem Allmennmedisinsk forskningsfond
- Tillitsvalgt for Leger i vitenskapelig stilling (LVS)/Den norske legeforening (Dnlf) i NORCE

Nilsen, Stein

- Leder Utvalg for Legehelse, Den Norske Legeforening
- Leder Kollegial støttegruppe, Hordaland legeforening

Ruths, Sabine

- Medlem av styringsgruppe for Nasjonal forskerskole i allmennmedisin (NAFALM)
- Medlem av kurskomite for Allmennmedisinsk forskningsformidling, NAFALM
- Medlem av kurskomite for Presentere, publisere, disputere, NAFALM
- Medlem av Norges Forskningsråds programstyre for Helsevel
- Medlem av vitenskapelig komite for NCGP 2021
- Medlem av Norsk forening for farmakoepidemiologi
- Medlem av Faggruppe for registre, Alrek helseklynge

Rørtveit, Guri

- Medlem av HelseOmsorg21-rådet
- Medlem av Danske Regioners fagråd for allmennmedisinsk forskning
- Medlem av forskernettverket Bergen Giardia Research Group
- Deltar i Oxford Leadership Programmet for akademikere i primærhelsetjenesten

Wensaas, Knut-Arne

- Leder av referansegruppen for Nasjonal kompetansetjeneste for funksjonelle mage-tarmsykdommer
- Medlem av styringsgruppe i Helsedirektoratet for pilotprosjekt om tarmkreftscreening
- Medlem av arbeidsgruppe for tilrettelegging av program for tarmkreftscreening i Norge
- Medlem av arbeidsgruppe i Helsedirektoratet for implementering av pakkeforløp for kreft
- Medlem av styringsgruppa i The European Society for Primary Care Gastroenterology
- Faglig medarbeider, Nasjonal faglig retningslinje for antibiotikabruk i primærhelsetjenesten
- Leder av allmennlegeutvalget i Bergen kommune
- Medlem av lokalt samarbeidsutvalg for fastlegeordningen i Bergen kommune.
- Leder av Norsk forening for allmennmedisins faggruppe i gastroenterologi
- Medlem av kurskomiteen for Grunnkurs D i allmennmedisin

Samarbeidspartnere

- Universitetet i Bergen
- Universitetet i Oslo
- Universitetet i Stavanger
- Universitetet i Nord-Norge
- NTNU
- Folkehelseinstituttet
- Legeforskningsinstituttet, LEFO
- VID vitenskapelige høyskole
- Sykehuset i Vestfold
- Erasmus University, Rotterdam, Nederland
- Netherlands Institute for Health Services (NIVEL), Amsterdam, Nederland
- Pasientforeningen Mental Helse
- Universitetet i Göteborg, Sverige
- Warwick University, England
- Københavns Universitet
- University of Oxford
- Newcastle University, Newcastle
- Northumbria University, Newcastle
- University of British Columbia, Vancouver, Canada